

Oslo kommune
Velferdsetaten

VELFERDSETATEN

Statusrapport for Sentrumsarbeidet Høsten 2017

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	3
2.0 Organisering	4
3.0 Faglig forankring.....	4
4.0 Mål og strategier	5
5.0 Politisk forankring.....	6
6.0 Deltakere i sentrumsarbeidet.....	6
7.0 Utviklingen i rusmiljøene.....	7
7.1 Generell beskrivelse	7
7.2 Jernbanetorget og Christian Fredrik Plass.....	10
7.3 Oslo Sentralstasjon.....	10
7.4 Kvadraturen.....	11
7.5 Brugata/Storgata	11
7.6 Vaterlandsparken, Akerselva og Grønland.....	11
8.0 Aktører i sentrum	12
9.0 Kartlegginger og rapporter.....	13
10.0 Resultater og videre fokusområder.....	14
10.1 Samarbeid.....	14
10.2 Samlet innsats	15
10.3 Utfyllende tjenester og desentralisering.....	16
10.4 Psykisk helse	16
10.5 Ansvarliggjøring.....	17
10.6 Overdoseforebyggende arbeid.....	17
10.7 Kompetansehevende tiltak	17
11.0 utfordringer.....	18
12.0 Veggen videre.....	18

1.0 Innledning

Oslo kommune har over mange år hatt en opphopning av storbyproblematikk, deriblant åpne rusmiljøer. Ut fra erfaring forflytter rusmiljøene seg, samt overskrider og overlapper hverandre. I handlingsplanen for sentrumsarbeidet som hadde sin oppstart 27.06.2011, tok man derfor utgangspunkt i fenomenet med omsetning og åpen bruk av illegale stoffer, i stedet for kun å fokusere på ett geografisk område i Oslo sentrum.

Bakgrunnen for handlingsplanen var at de åpne rusmiljøene hadde utviklet seg i sterkt negativ retning, herunder åpenlys omsetning, bruk av illegale rusmidler og annen kriminalitet rett utenfor Oslo Sentralstasjon. Salget av illegale rusmidler var tidvis pågående og medførte at personer som kun benyttet området som gjennomfartsåre fikk tilbud om å kjøpe. Det var også i perioder et økt frustrasjonsnivå og aggresjon i rusmiljøet, som medførte episoder med trusler og vold, spesielt mellom de som oppholdt seg i og i tilknytning til rusmiljøet, men også overfor offentlig ansatte eller forbigående. I tillegg erfarte sentrumsnære kommunale og ideelle tjenester at flere brukere hadde alvorlige fysiske og psykiske helseplager. En slik total belastning på et lite område og helseutfordringene for den enkelte medførte at Byrådet besluttet å iverksette handlingsplanen. Oslo politidistrikt utarbeidet sin egen handlingsplan og planene ble sett i sammenheng.

De åpne rusmiljøene trekker til seg personer fra Oslo, men også fra kommuner i hele Norge. I forkant av iverksettingen av handlingsplanen for sentrumsarbeidet, var det over flere år observert asylsøkere og personer uten lovlig opphold i Norge i det åpne rusmiljøet på Jernbanetorget som solgte illegale rusmidler. Det ble også observert en rekke enslige mindreårige asylsøkere og mindreårige uten opphold, som var knyttet til omsetning av illegale rusmidler. Det var også tilfeller med mistanke om menneskehandel¹. En annen gruppe det ble knyttet bekymring til, var mennesker med alvorlige psykiske helseutfordringer. En høy andel av disse menneskene hadde en sammensatt rus og psykisk helse problematikk. Dette er mennesker som har behov for sammensatte tjenester, og krever samarbeid på tvers av kommunale tjenester og spesialisthelsetjenester².

Det overordnede målet i handlingsplanen var og er å oppløse de åpne rusmiljøene i Oslo sentrum gjennom helse- og sosialpolitiske virkemidler, samt kontrolltiltak. Oslo kommune har ansvaret for de helse- og sosialfaglige tjenestene, mens politiet har ansvaret for kontrolltiltakene.

Handlingsplanen understreket viktigheten av dialog og samarbeid med bydelene med bakgrunn i at de har ansvaret for lovpålagte tjenester. Videre ble samarbeid på tvers av etater i kommunen, med spesialisthelsetjenesten, ideelle organisasjoner og brukerorganisasjoner vektlagt. Samarbeid mellom disse aktørene var en grunnleggende forutsetning for å lykkes.

Målene og strategiene fra planen er videreført også etter at sentrumsarbeidet ble implementert i ordinær drift fra 2016.

¹ Informasjon fra Uteseksjonen

² Byrådssak 74/12, Den åpne narkotikaomsetningen i Oslos sentrumsområder

Denne rapporten er en oppsummering og en statusrapport for det arbeidet som er gjennomført i perioden 2014 – 2017. Forrige statusrapport ble skrevet i 2013: *Den åpne narkotikaomsetningen i Oslo sentrum, status for Oslo kommunes handlingsplan for sentrumsarbeidet pr 1. mai 2013*³.

Forslag til en ny handlingsplan for sentrumsarbeidet de kommende årene, vil bli utarbeidet av Velferdsetaten i løpet av høsten 2017 og vil ferdigstilles innen 31.12.2017.

2.0 Organisering

Sentrumsarbeidet var ved iverksettelse et prosjekt for perioden 2012-2015. Det var nedsatt en styringsgruppe som ble ledet av daværende kommunaldirektør i Byrådsavdeling for eldre, helse og sosiale tjenester (tidligere navn på byrådsavdelingen: Eldre og sosiale tjenester) med deltakere fra Oslo politidistrikt, Oslo Universitetssykehus, Velferdsetaten (tidligere Rusmiddeletaten), Helseetaten og Bydel St. Hanshaugen. Det ble ansatt en prosjektleder i byrådsavdelingen med ansvar for å følge opp målene og strategiene i handlingsplanen som ble behandlet i Bystyret 28.08.2012, samt styringsgruppens vedtak.

I 2015 ble sentrumsarbeidet implementert i ordinær drift og i 2016 ble ansvaret for arbeidet overflyttet til Velferdsetaten. Dette ansvaret er lagt til Avdeling forebygging og sentrumsarbeid.

3.0 Faglig forankring

Oslo kommune har tidligere iverksatt satsninger inn mot de åpne rusmiljøene (2003/2004)⁴. Disse satsningene har vart over kortere tid og man har oppnådd enkelte resultater, men som rapporten SERAF gav ut i 2011 viser (SERAF 1/2011⁵), er det helt nødvendig med en vedvarende innsats over mange år for å oppnå målet om en oppløsning eller sterk reduksjon av de åpne rusmiljøene. Et fellestrekk som betegnes som en suksessfaktor i rapporten, er at de fleste europeiske byene som man har sett nærmere på, har arbeidet med dette over mange år og har videreført en innsats og et fokus på at miljøene ikke skal reetablere seg (siden 1990-tallet). Blant annet i Sveits har man ikke lenger åpne rusmiljøer⁶.

Helge Waal (SERAF 1/2011, Helge Waal m.fl. (2014)⁷) beskriver disse likhetstrekkene mellom byene som vurderes å være de viktigste fokusområdene for å redusere eller oppløse åpne rusmiljøer:

- Kombinere kontrolltiltak og hjelpe- og omsorgstiltak
- Endre og gjensidig tilpasse rollene til politiet, hjelperne og brukerne
- Utvikle høy tilgjengelighet til lavterskeltiltak, som regel gjennom metadonprogrammer
- Stenge eller aktivt forhindre at åpne narkotikamiljøer får utvikle seg, og gjøre en varig aktiv innsats for at disse miljøene ikke skal blomstre opp igjen

³ Notat 168 av 25.06.2013 – Statusrapport for sentrumsarbeidet

⁴ For mer informasjon, se Byråds sak 139/04 Oslo kommune, Byråds sak 74/12 Oslo kommune

⁵ <http://www.med.uio.no/klinmed/forskning/sentre/seraf/publikasjoner/rapporter/2011/nedlastinger/seraf-rapport-1-2011-open-drug-scenes-and-overdose-mortality%E2%80%93what-to-do.pdf>

⁶ Stoltenbergutvalget:

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/HOD/RappOmNarkotika_nettsversjon.pdf

⁷ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4141096/> (lastet ned 21.09.2017)

- Bidra til at bruk og salg av narkotiske stoffer spres, i motsetning til at det skal foregå på konsentrerte områder
- Utvikle en grunnleggende aksept av brukerne, også dem som ikke evner eller vil stoppe bruken av ulovlige rusmidler
- Ikke tillate destruktiv atferd, og utvikle en dialog med brukerne som innebærer å sette krav til dem
- Nulltoleranse for ordensforstyrrelse, men likevel utvikle toleranse for brukerne selv, og finne metoder for sameksistens mellom samfunnet og brukerne av illegale rusmidler.

Disse likhetstrekkene har vært og er grunnprinsippene i sentrumsarbeidet.

4.0 Mål og strategier

I det følgende oppsummeres de mål og strategier som ble satt for sentrumsarbeidet. Disse ble vedtatt i Bystyret 29.08.2012 i sak 242 *Den åpne narkotikaomsetningen i Oslos sentrumsområder – Byrådssak 74 av 08.05.2012*. På bakgrunn av den faglige forankringen og konklusjonene som er beskrevet i SERAF sin rapport, satte det forrige byrådet disse målene for sentrumsarbeidet:

- Gi rusmiddelmissbrukere tilbud om bolig, rehabilitering og behandling med utgangspunkt i en bedre oppfølging i deres nærmiljøer
- Hjelp utenbystilhørende til hjelpetiltak i egen kommune
- Forebygge nyrekruttering av unge til miljøet, og hindre at de som har fått et rusproblem blir en del av et tungt rusmiljø
- Bidra til at Oslo ikke tiltrekkes miljøer knyttet til menneskehandel og internasjonal kriminalitet som en følge av å ha en åpenlys markeds plass for illegale rusmidler
- At tilgjengelighet av illegale rusmidler i sentrum reduseres
- Skape en trygg by

Følgende strategier ble utarbeidet for å sikre måloppnåelse:

- Sikre at rusmiddelmissbrukerne får helsetilbud og sosialfaglige tilbud som alternativ til åpent misbruk i sentrum. Benytte Individuell plan aktivt
- Gjennomgå bydelenes tiltak og styrke aktiviseringstiltak, både jobbrelaterte og fritidstilbud
- Styrke kontaktarbeidet med hjemkommunene til utenbystilhørende og tilby aktivt hjelp til hjemreise
- Etablere en styringsgruppe for samarbeidet mellom politiet, Oslo kommune og Oslo Universitetssykehus, samt etablere en overordnet referansegruppe for arbeidet. Ansette egen prosjektleder
- Utvikle langsiktig forpliktende og regelmessig samarbeid mellom Oslo kommune og Oslo politidistrikt
- Samarbeid med ideelle organisasjoner for å koordinere tilbudene bedre
- Følge opp og avklare status og virkemidler knyttet til personer uten lovlig opphold som bedriver illegal virksomhet
- Innsats mot enslige mindreårige uten lovlig opphold, eller med asylstatus, med sikte på oppfølging fra ansvarlig instans, for eksempel andre kommuner og UDI

- Reagere på illegal omsetning

Disse strategiene og målene ble også vedtatt i Bystyret i bystyremøtet 29.08.12 i Sak 242 Den åpne narkotikaomsetningen i Oslos sentrumsområder – Byrådssak 74 av 08.05.2012.

5.0 Politisk forankring

I forkant av Byrådets beslutning om å iverksette handlingsplanen for sentrumsarbeidet, ble alle gruppelederne for de politiske partiene i Bystyret invitert til møte med daværende byråd. Dette ut fra et ønske om en bred politisk forankring, da en langvarig innsats var nødvendig for å oppnå målene (jf. SERAF 1/2011). Bystyret vedtok 29.08.2012 Sak 242 Den åpne narkotikaomsetningen i Oslos sentrumsområder – Byrådssak 74 av 08.05.2012, innsatsen rettet mot de åpne rusmiljøene. Vedtakene var som følger:

1. Oslo kommune skal intensivere arbeidet med å løse opp de åpne russcenene i Oslo sentrum.
2. Oslo kommune inngår i et forpliktende forsterket og koordinert samarbeid med Oslo Politidistrikt gjennom aktiv bruk av helse- og sosialpolitiske virkemidler.
3. Bystyret tar for øvrig saken til orientering.
4. Byrådet bes forsterke og utvide samarbeidet med brukerorganisasjonene.

6.0 Deltakere i sentrumsarbeidet

I tillegg til at det ble nedsatt en styringsgruppe, ble det opprettet samarbeid mellom statlige og kommunale tjenester, og ideelle organisasjoner. Etter hvert har også brukerorganisasjoner deltatt aktivt i samarbeidet. Aktørene møtes jevnlig. I oppstarten ble det avholdt møter på Sentrum politistasjon hver uke, mens møteintervallet nå er hver 2. uke. I disse «mandagsmøtene» deltar de operative tjenestene som arbeider i eller i tilknytning til de åpne rusmiljøene. Møtene benyttes til gjensidig informasjonsutveksling og skal legge til rette for bedre og mer samarbeid i det generelle arbeidet med målgruppene, samt drøfting av aktuelle problemstillinger.

Per i dag deltar kommunen ved Prindsen Mottakssenter, Uteseksjonen, Pro Sentret og administrasjonen i Avdeling forebygging og sentrumsarbeid fra Velferdsetaten, Helseetaten ved Sosial Ambulant Akuttjeneste, samt Byrådsavdeling for eldre, helse og sosiale tjenester. Fra statlige tjenester deltar politiet (tidl. Sentrum politistasjon og Grønland politistasjon, som nå er sammenslått) og Oslo Universitetssykehus, Avdeling rus- og avhengighetsbehandling og Nydalen DPS, psykoosepoliklinikken. Av ideelle organisasjoner deltar Stiftelsen Kirkens Bymisjon, Frelsesarmeen, Fransiskushjelpen ved Sykepleie på hjul og =Oslo. Brukerorganisasjoner er representert ved Rusmisbrukernes interesseorganisasjon (RIO) og Foreningen for human narkotikapolitikk (FHN).

Det er de siste årene avholdt årlige to dagers seminarer med deltakere fra mandagsmøtene, samt enkelte andre aktuelle aktører. Seminarene har hatt som hovedtema å oppsummere arbeidet, diskutere sentrale problemstillinger og anbefalinger til den videre innsatsen. Seminarene har vært en viktig møteplass som har bidratt til en bedre forståelse av hverandres roller, utviklet samarbeidet, gitt økt kompetanse på aktuelle temaer som kombinasjonen av rusavhengighet og psykisk helseutfordringer, samt diskusjoner om hva de ulike aktørene har vurdert som de viktigste

satsningsområdene fremover. Det er et forum hvor både suksessfaktorer og konstruktiv kritikk har fått plass.

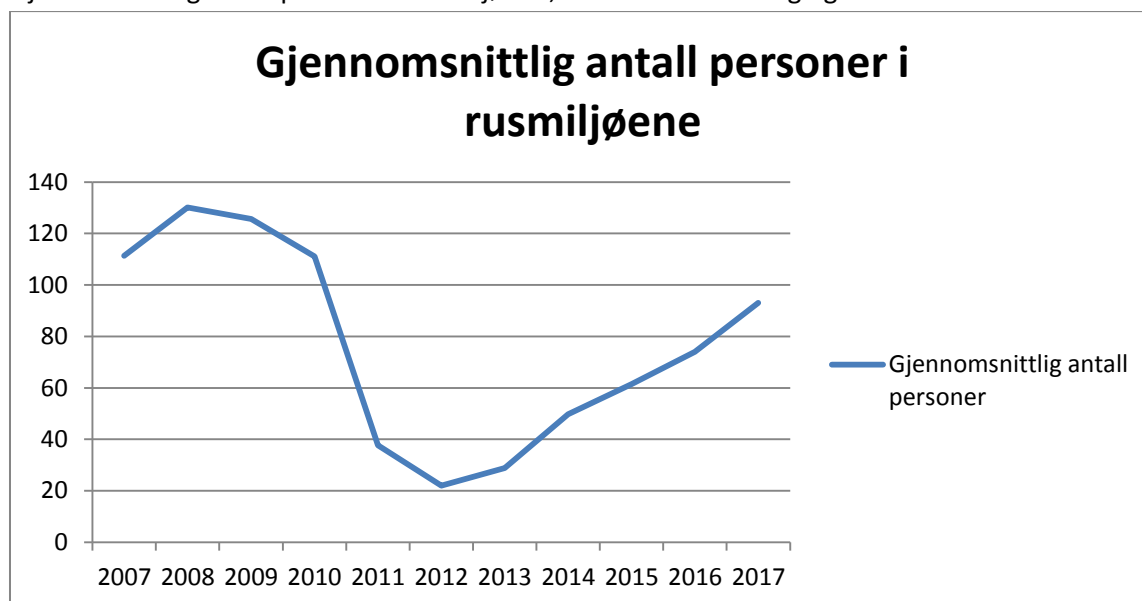
7.0 Utviklingen i rusmiljøene

7.1 Generell beskrivelse

De åpne rusmiljøene har forflyttet seg og variert i størrelse siden oppstarten av sentrumsarbeidet. De siste årene før iverksettingen av handlingsplanen, var det et økende antall som oppholdt seg i eller i tilknytning til de åpne rusmiljøene, hvor det var et gjennomsnittlig på 110-130 personer totalt for rusmiljøene i Oslo sentrum⁸ og sentrum øst⁹ (jf. sommertellinger fra Uteseksjonen). Siden oppstarten av sentrumsarbeidet, har det tyngste rusmiljøet forflyttet seg fra Jernbanetorget til Skippergata, og de seneste årene til Oslo sentrum øst, herunder området Brugata og Storgata (ved bussholdeplassen ved Gunerius). Det åpne rusmiljøet som oppholdt seg i Vaterland og nedre del av Akerselva, har eksistert i hele perioden.

Sommertellingsrapportene fra Uteseksjonen for 2016 og 2017 viser at rusmiljøene generelt har forflyttet seg østover i Oslo sentrum, med en økning av personer som oppholder seg i eller i tilknytning til rusmiljøene i Oslo sentrum øst. Til tross for denne økningen, er antallet lavere enn før oppstarten av sentrumsarbeidet.

Gjennomsnittlig antall personer i rusmiljøene, sammenstilt for dag og kveld:

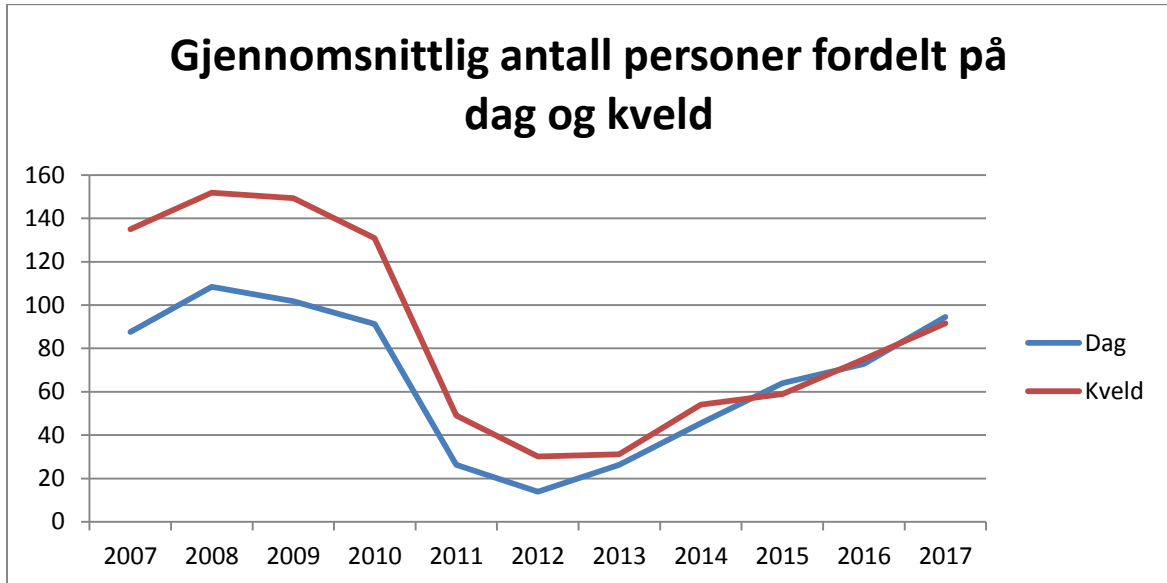

Kilde: Uteseksjonens sommertellingsrapporter (utenom Urtegata)

⁸ Oslo sentrum defineres som Jernbanetorget, Christian Fredrik Plass, Skippergata og Kvadraturen

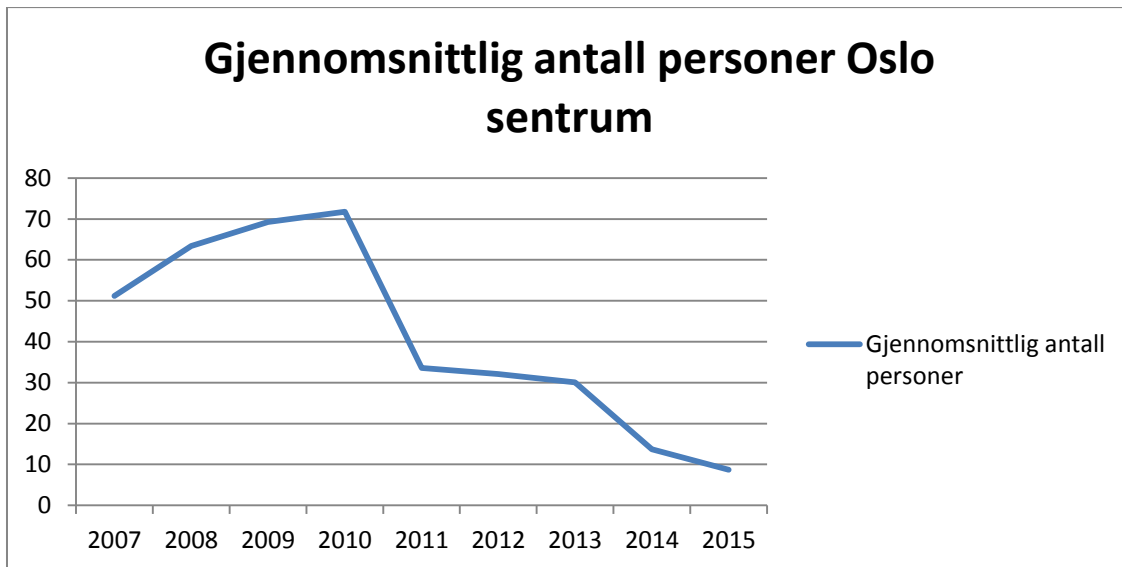
⁹ Oslo sentrum øst defineres som Brugata/Storgata, Vaterland, Akerselva og Grønland

Gjennomsnittlig antall personer i de åpne rusmiljøene, fordelt på dag og kveld:

Kilde: Uteseksjonens sommertellingsrapporter (utenom Urtegata)

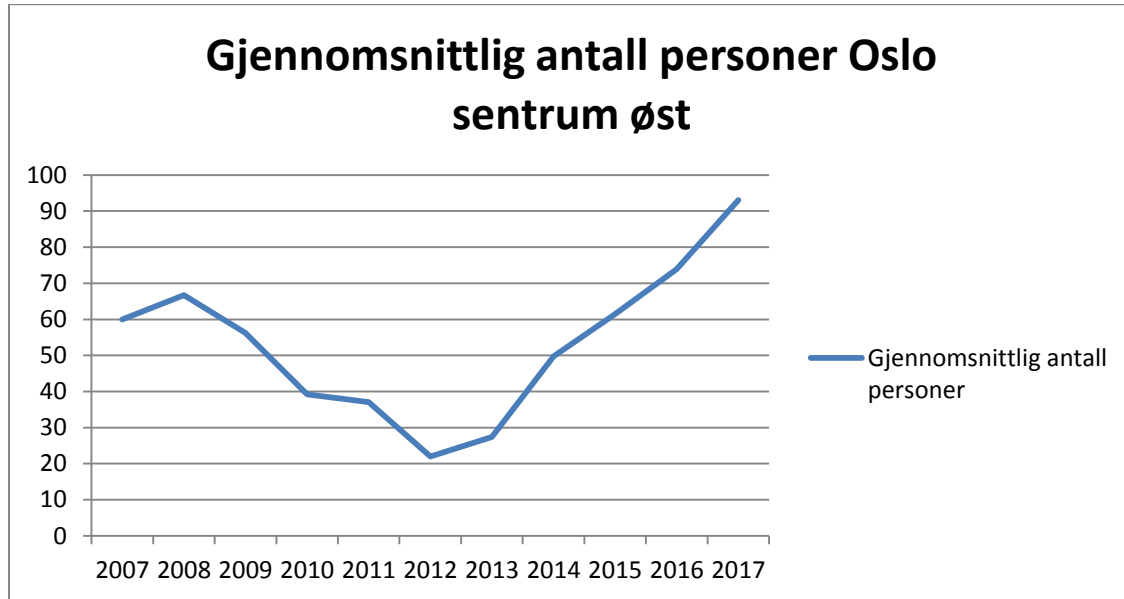
Gjennomsnittstall fra rusmiljøet i Oslo sentrum, sammenstilt for dag og kveld fra 2007 til 2017:

Kilde: Uteseksjonens sommertellingsrapport 2015

2015 var siste året Uteseksjonen gjennomførte tellinger i Oslo sentrum, da området ikke lenger betegnes som et åpent rusmiljø.

Gjennomsnittlig antall personer i Oslo sentrum øst, sammenstilt for dag og kveld fra 2007 til 2017

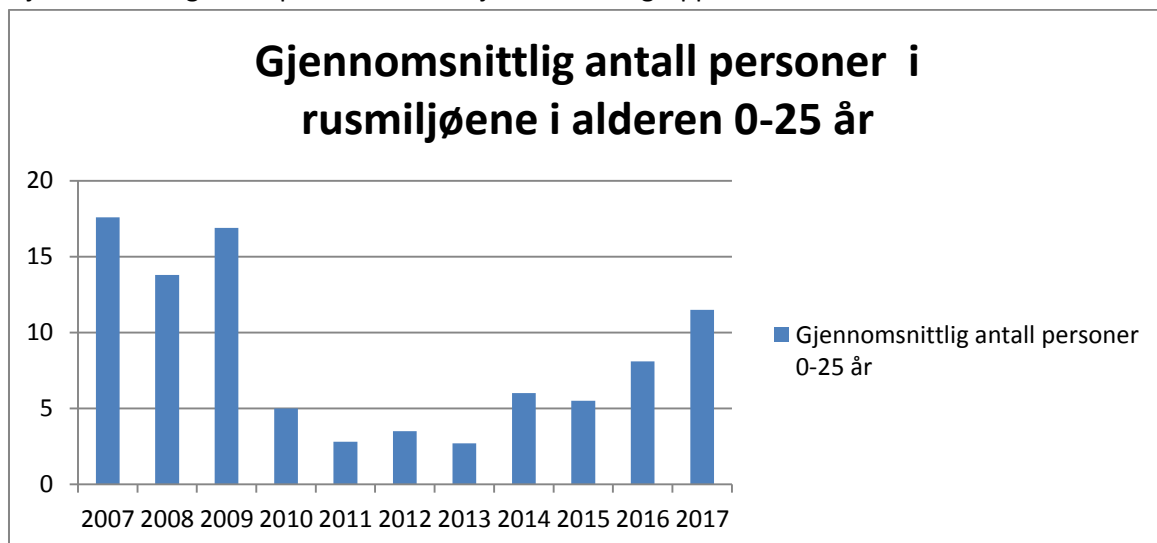

Kilde: Uteseksjonens sommertellingsrapport 2017 (utenom Urtegata)

Det er verdt å merke seg at i 2017 ble området utenfor Fyrlyset i Urtegata inkludert i tallene for Oslo sentrum øst. Disse tallene er av hensyn til sammenligning med tidligere år, ikke inkludert i grafen over. Videre er det i disse områdene (Storgata/Brugata, Vaterland og Grønland) de åpne rusmiljøene nå oppholder seg, i motsetning til tidligere hvor Jernbanetorget, Christian Fredrik Plass og Skippergata var de sentrale områdene.

I sammenheng med at tallene i Oslo sentrum har blitt redusert, har antallet økt i Oslo øst. Antallet som oppholder seg i eller i tilknytning til de åpne rusmiljøene i Oslo har økt siden 2012, men er ikke høyere enn 2008 som har det høyest registrerte antallet¹⁰.

Gjennomsnittlig antall personer i rusmiljøene i aldersgruppen 0-25 år:

Kilde: Uteseksjonens sommertellingsrapport 2017

¹⁰ I perioden 2011-2016 har antall innbyggere i Oslo kommune økt fra 599.230 til 658.390.
<https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/statistikk/befolkning/folkemengde-og-endringer/>

Antallet i alderen 0-25 år har som grafen viser, økt, og er det høyeste gjennomsnittstallet siden 2009. Dette omhandler i de aller fleste tilfellene unge voksne i alderen 18-25 år. Unge under 18 år påtreffes i Vaterland eller Akerselva. Gjennomsnittstallene for 2017 (totalt for juni, juli og august) viser 0,4 mindreårige i Vaterland og 0,1 mindreårige ved Akerselva. Selv om antallet unge har økt siden 2013, er gjennomsnittstallene lavere enn 2007-2009. Det er allikevel grunn til å være spesielt oppmerksomme overfor denne aldersgruppen og at antallet er økende.

7.2 Jernbanetorget og Christian Fredrik Plass

Ved oppstart av sentrumsarbeidet var Jernbanetorget og Christian Fredrik Plass områdene som var særlig preget av åpne rusmiljøer, med tidvis 100-120 personer i området (jf. Uteseksjonens sommertellingsrapport 2011). Mens Jernbanetorget var dominert av omsetning av illegale rusmidler, ble Christian Fredrik Plass benyttet til bruk av illegale rusmidler. Denne opphopningen på et geografisk begrenset område synliggjorde utfordringene åpne rusmiljøer har og var bakgrunnen for at det ble satt i gang et arbeid med å utarbeide en handlingsplan. Utfordringene omhandlet åpenlys omsetning og bruk av illegale rusmidler, aggresjon, vold og trusler både innad i miljøet og overfor tilfeldige personer (eksempelvis viser politiets statistikk at det var et høyt antall ran i området). Uteseksjonen observerte i tillegg aktiv salgsaktivitet overfor tilfeldig forbipasserende. I følge Uteseksjonen var en majoritet av selgerne av illegale rusmidler på dette tidspunktet utenlandske nordafrikanske menn, som kun hadde vært i Norge i kort tid. Enkelte av selgerne var også enslige mindreårige asylsøkere eller enslige mindreårige uten lovlig opphold i Norge.

Siden oppstarten av sentrumsarbeidet har Christian Fredrik Plass blitt oppgradert og området benyttes i dag av både innbyggere og besøkende i Oslo. Det åpne rusmiljøet har forflyttet seg fra Jernbanetorget og området anses ikke lenger å være et åpent rusmiljø (Uteseksjonens sommertellingsrapporter 2016, 2017).

7.3 Oslo Sentralstasjon

Oslo Sentralstasjon var ved oppstart av sentrumssamarbeidet, og er heller ikke i dag, ansett for å være preget av rusmiljøer. Enkelte rusavhengige har oppholdt seg og oppholder seg inne på stasjonen, spesielt ved streng kulde. Det omsettes i liten grad illegale rusmidler i området. Det er enkelte rusavhengige som benytter skjermede deler av stasjonen til å injisere. De aller fleste rusavhengige benytter området som et gjennomgangssted for kollektiv transport, på lik linje med andre borgere.

Det er i perioder en del ungdommer som oppholder seg inne på sentralstasjonen. Enkelte av ungdommene er det knyttet bekymring til, med tanke på utfordringer med skoledrop-out, manglende aktivitet på dagtid, psykisk helse og fare for bruk av illegale rusmidler, hovedsakelig cannabis. Dette er imidlertid ikke et hovedfokus for sentrumsarbeidet, som har fokus på de åpne rusmiljøene.

Uteseksjonen har et særlig fokus på mindreårige og driver oppsøkende arbeid inne på Oslo sentralstasjon. Tjenesten har god oversikt over ungdommene som benytter området og hvorvidt det er bekymring knyttet til bruk av rusmidler. Uteseksjonen kobler på lokalt hjelpeapparat der dette vurderes som hensiktsmessig knyttet til den enkelte ungdom.

7.4 Kvadraturen

Etter iverksettelsen av handlingsplanen i juni 2011, forflyttet det åpne rusmiljøet seg gradvis til Skippergata, i området fra Europarådets plass til Tollbugata. Rusmiljøet har også tidligere vært sentrert i dette området. En rekke lavterskeltiltak var og er fortsatt lokalisert i dette området, noe som vurderes som en årsak til at rusmiljøet forflyttet seg dit. Det oppstod ansamlinger utenfor lavterskeltiltakene, samt omsetning av illegale rusmidler både rett utenfor og inne i lokalene til disse tiltakene. Tiltakene hadde en god dialog med politiet knyttet til de utfordringene dette medførte. Det ble blant annet iverksatt holdningsskapende arbeid for å redusere omsetning og bruk av illegale rusmidler i området og det ble informert om at en sannsynlig konsekvens av en slik aktivitet ville medføre økt tilstedeværelse av politi.

Dette området er ikke lenger å anse som et åpent rusmiljø. Det er en rekke rusavhengige som ferdes her, men da på veg til eller fra lavterskeltiltakene i området.

7.5 Brugata/Storgata

De siste årene har dette området utviklet seg til å bli det tyngste åpne rusmiljøet i Oslo. Rusmiljøet forflyttet seg gradvis til dette området fra Skippergata. Dette vurderes å ha en sammenheng med politiets tilstedeværelse både på Jernbanetorget og i kvadraturen. Rusmiljøet oppholder seg i stor grad i Brugata/Storgata ved Gunerius. Tilsvarende kvadraturen, er det også i dette området flere lavterskeltiltak. Prindsen Mottakssenter er lokalisert i Storgata og tilbyr lavterskeltjenester som feltpleie, smittevern og sprøyterom. Fyrlyset (Frelsesarmeen) er lokalisert i kort avstand fra området og tilbyr blant annet matservering og feltpleietjenester. I tillegg ligger Evangeliesenteret i umiddelbar nærhet til det åpne rusmiljøet og det er tidvis ansamlinger utenfor senteret.

I følge periodeoppsummeringer og sommertellingsrapporter fra Uteseksjonen fremstår dette området som det mest aktive i Oslo sentrum for omsetning og bruk av illegale rusmidler, noe også de andre aktørene i sentrumsarbeidet støtter. Antallet som oppholder seg i området varierer ut fra politiets tilstedeværelse. Når politiet er fraværende, kan det være opptil 60-70 personer i området i vår- og sommermånedene (jf. periodeoppsummeringer og sommertellingsrapporter fra Uteseksjonen). Antallet er lavere i vintermånedene, og i november 2016 anslo Uteseksjonen at antallet varierte fra 10-30 personer. Majoriteten av de som oppholder seg i eller i tilknytning til rusmiljøet er etnisk norske menn i aldersgruppen 25-40 år. De siste to årene har det både i følge Uteseksjonen og politiet, vært flere rumenske personer involvert i omsetning av illegale rusmidler, da særskilt salg av benzodiazepiner. Det observeres flere unge voksne i aldersgruppen 18-25 år i området, men de oppholder seg sjeldent i området over tid.

7.6 Vaterlandsparken, Akerselva og Grønland

Vaterlandsparken, Akerselva og Grønland har i en rekke år vært områder hvor det hovedsakelig omsettes cannabis, samt noe benzodiazepiner. Selgerne har de senere år i hovedsak vært unge voksne (18-25 år) med minoritetsbakgrunn og øst-europeere. Det observeres i tillegg enkelte norske mindreårige og enslige mindreårige asylsøkere/uten opphold (Uteseksjonens periodeoppsummeringer). I disse tilfellene meldes det bekymring til lokal barneverntjeneste og man kontakter barnevernsvakten der situasjonen vurderes som akutt. En majoritet av de norske unge voksne selgerne er mobile (eksempelvis på sykkel), noe som gjør det utfordrende for hjelpeapparatet å oppnå kontakt med denne gruppen.

I perioder har politiet en høy tilstedeværelse i området, og dette medfører mindre omsetning av illegale rusmidler, samt mer bevegelse i miljøet. Det observeres jevnlig ansamlinger av rumenere med rombakgrunn, samt voksne menn med somalisk bakgrunn som drikker alkohol.

Det er i hovedsak observert lite kontakt mellom personer involvert i omsetning av illegale rusmidler i dette området og rusmiljøet i Brugata/Skippergata, men det har vært enkelttilfeller (referater fra mandagsmøtene i sentrumsarbeidet).

Ved Fyrlyset i Urtegata har det de senere årene blitt stadig flere rusavhengige som oppholder seg. Dette gjelder både kjøpere og selgere av illegale rusmidler. Frelsesarmeen talte antallet personer tilknyttet rusmiljøene som oppholdt seg ved Fyrlyset sommeren 2017, og gjennomsnittlig antall har vært 38 personer. I Uteseksjonens sommertelling 2017 er gjennomsnittstallet 15,4 (gjennomsnitt av dag og kveld). I området rundt Fyrlyset observeres det også omsetning og bruk av illegale rusmidler. Dette gjelder blant annet ved det rusfrie tilbudet SAFIR (SKBO). Politiet har i perioder, hovedsakelig på dagtid når Fyrlyset holder åpent, hatt en patrulje i området. Når politiet er tilstede, er det færre som oppholder seg i området og det er i liten grad omsetning og bruk av illegale rusmidler.

8.0 Aktører i sentrum

Det er en rekke aktører i sentrum, både kommunale og ideelle. Som oversikten i kunnskapsgrunnlaget til rusmelding, Oslo kommune viser, er de fleste lokalisert i områdene Skippergata, Tollbugata, Storgata og Urtegata (Rett hjelp til rett tid, kunnskapsgrunnlaget for rusmelding, Oslo kommune, s. 74¹¹).

I sentrumsarbeidet er kontrolltiltak en av de sentrale faktorene, og politiets innsats er en avgjørende faktor for å lykkes. Deres tilstedeværelse er avgjørende for å oppnå målet om å redusere de åpne rusmiljøene. Politiets tilstedeværelse medfører, ut fra erfaringene til aktørene i sentrumsarbeidet, en reduksjon i kriminalitet i områdene, samt at ansamlingene blir mindre. Uniformert politi har en preventiv effekt. Politiet har rapportert at deres innsats ved Jernbanetorget (hvor det åpne rusmiljøet tidligere oppholdt seg) medførte at kriminaliteten i området gikk ned. Samtidig er det politiets erfaring at synlig tilstedeværelse har en god effekt i bybildet som sådan, også utenom de åpne rusmiljøene.

I tillegg til statlige og kommunale tjenester, samt ideelle organisasjoner, er brukerorganisasjoner tilstede i Oslo sentrums åpne rusmiljøer. Dette dreier seg om brukerorganisasjonene Foreningen for human narkotikapolitikk og Rusmisbrukernes interesseorganisasjon. Mens FHN har et særskilt fokus på utdeling av brukerutstyr og å sette rusavhengige i kontakt med hjelpeapparatet, har RIO blant annet et samarbeid med Prindsen Mottaksenter, samt dialog med rusavhengige som benytter tjenester ved senteret og/eller som oppholder seg utenfor tiltaket. Deres mål er også å sette den enkelte i kontakt med hjelpeapparatet.

¹¹ <https://drive.google.com/open?id=173kfneXcYFgo-4dq900Awmb49tk&usp=sharing>

9.0 Kartlegginger og rapporter

Det er gjennomført en rekke kartlegginger som er relevante og/eller direkte knyttet til sentrumsarbeidet. Rapportene nevnt nedenfor er eksempler på dette.

Uteseksjonen har gjennomført to Hurtig Kartlegging og Handling-kartlegginger (HKH). I denne metodikken gjøres det en bred kartlegging i dialog med alle relevante aktører knyttet til temaet for HKH'en. Den informasjonen som fremkommer, blir benyttet til å trekke ut hovedfunnene og det utarbeides en handlingsplan for å møte de utfordringene kartleggingen har vist. Uteseksjonen gjennomførte i 2013 en HKH med temaet unge voksne i alderen 18-25 år i rusmiljøet i Oslo sentrum¹². Hovedfunnene viste at en majoritet av de unge har en tidlig rusdebut, både med hensyn til alkohol og illegale rusmidler. Videre beskrev de unge erfaringer med vanskelige familieforhold, brutt skolegang, og de fleste har hatt kontakt med barneverntjenesten. Hjelpebehovene i målgruppen var sammensatte og knyttet til rusproblematikk, bolig og psykisk helse. Ut fra de kartlagte behovene ble det iverksatt flere tiltak¹³, blant annet har Velferdsetaten arrangert en årlig fagdag med denne målgruppen som tema. Videre ble det satt i gang et forsøk med at enkelte ansatte ved Uteseksjonen fikk ansvaret for en tettere oppfølging av enkelte av de unge voksne. I tillegg ble det etablert et prosjekt (Radius) som er en mentorordning der unge får tilbud om en fritidsaktivitet ut fra deres ønske. Den enkelte blir tildelt en mentor som har god kunnskap om aktiviteten, eksempelvis klatring, musikk. Dette prosjektet er et samarbeid med Kirkens Bymisjon.

I 2017 gjennomførte Uteseksjonen en HKH på Vaterland¹⁴, med særlig fokus på unge menn med minoritetsbakgrunn¹⁵. De unge mennene er i hovedsak i alderen 18-26 år og er fra ulike bydeler i Oslo, samt enkelte nærliggende kommuner. De har ofte vokst opp i barnerike familier med lav inntekt, har falt ut av skolen og mangler arbeidserfaring. Ett tiltak som ble iverksatt ut fra denne kartleggingen, var JobbUng, som skulle bidra til at 20 ungdommer i aldersgruppen 16-23 år styrket sin kompetanse og sine muligheter for arbeid. Det skulle også fokuseres på oppsøkende arbeid, både fra Uteseksjonen og bydelsutetekontakter, med et hovedmål om å sikre kontinuitet for å etablere relasjoner med målgruppen. I september 2017 ble det arrangert et fagseminar om maskulinitet, kultur og identitet, hvor formålet var å øke kunnskapen om målgruppen¹⁶. Disse tiltakene er eksempler på forebyggende arbeid for å forhindre nyrekruttering til åpne rusmiljøer.

Prindsen Mottakssenter har utarbeidet en rapport om overdoser ved Sprøyterommet 2015-2016. I denne perioden resulterte henholdsvis 0,94% og 0,88% av alle injeksjoner i overdose (ikke-fatale). Rapporten bygger på 627 kartleggings skjemaer som utfylles etter en overdose. Formålet med kartleggingen var å få nærmere kjennskap til personene som har erfart overdoser. Kartleggingen

¹²

<https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13122990/Innhold/Helse%20og%20omsorg/Rusomsorg/Fag%20og%20kompetanse%20-%20Rusomsorg/Unge%20voksne%20i%20C3%A5pne%20rusmilj%C3%B8.pdf>

¹³ For en nærmere oversikt over tiltak, se fotnote 8.

¹⁴ For en nærmere beskrivelse av Vaterlandsområdet, se punkt 7.5.

¹⁵

<https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13192796/Innhold/Helse%20og%20omsorg/Rusomsorg/Fag%20og%20kompetanse%20-%20Rusomsorg/Under%20brua%20-%20En%20kartlegging%20av%20unge%20menn%20som%20selger%20rusmidler%20p%C3%A5%20Vaterland.pdf>

¹⁶ For en fullstendig oversikt over tiltak, se link i fotnote 12.

viste en sammenheng mellom alder og hyppighet av overdoser, hvor de yngste (18-29 år) er de som har flest overdoser. På sprøyterommet er det kun lov til å injisere heroin. Kartleggingen viste at det i 462 tilfeller (overdoser utenom sprøyterommet) var andre rusmidler som var årsak til overdosene. En majoritet oppgav opiatfrie perioder (eksempelvis i fengsel eller behandling) som årsak til overdosen, mens en rekke andre oppgir generell allmenntilstand som årsak. Andre årsaker som trekkes frem er sterk heroin og at man har inntatt en høyere dose enn vanlig. Årsakene samsvarer med andre funn, blant annet bakgrunnen for den nasjonale overdosestrategien¹⁷. Denne rapporten er lagt frem for de andre deltagerne i sentrumsarbeidet, og vil medvirke til arbeidet videre.

Prindsen mottakssenter har i 2017 utarbeidet en brukerundersøkelse: Brukere i sentrum, hvor formålet var å få bedre kjennskap til brukerne av helseavdelingen ved senteret. Av 237 respondenter oppgav 73 personer at de var fra andre kommuner enn Oslo. Sammenlignet med undersøkelsen året før, oppgav betydelige flere at trygd eller arbeidsavklaringspenger er hovedinntektskilde. Omtrent halvparten informerte at de mottar substitusjonsbehandling og over halvparten oppgav at de bor i egen/kommunal leilighet. Videre oppgav omtrent halvparten at de har hepatitt-C. Denne undersøkelsen gir et informasjonsgrunnlag om en rekke rusavhengige som oppholder seg i eller i tilknytning til de åpne rusmiljøene. Dette vil bli sett i sammenheng med en videre tiltaksplan for sentrumsarbeidet.

Sommertellingsrapportene Uteseksjonen har gjennomført er nærmere beskrevet tidligere i rapporten og er kontinuerlig benyttet i sentrumsarbeidet.

10.0 Resultater og videre fokusområder

Sentrumsarbeidet har siden oppstart gitt positive resultater til tross for at vi ser en økning i de åpne rusmiljøene de siste årene. Totaltallene er fortsatt lavere enn før den målrettede satsingen ble iverksatt og blant annet fremheves det gode samarbeidet som en viktig endring i positiv retning. Den brede politiske forankringen trekkes frem som en suksessfaktor i statusrapporten pr. mai 2013. Arbeidet inn mot de åpne rusmiljøene krever en langsiktig innsats som er avgjørende for å oppnå målene som er satt (jf. SERAF 1/2011). I det videre vil de mest sentrale områdene for arbeidet bli presentert, både resultater og videre mål. Som tidligere nevnt vil det i løpet av høsten 2017 bli utarbeidet en ny handlingsplan for videreføring av sentrumsarbeidet.

10.1 Samarbeid

En forutsetning for å oppnå hovedmålene er samarbeid mellom aktørene. I statusrapporten for sentrumsarbeidet pr. mai 2013 trekkes samarbeidet mellom kommunale og statlige tjenester, ideelle organisasjoner og brukerorganisasjoner frem som et oppnådd resultat. Siden forrige statusrapport for sentrumsarbeidet, er dette samarbeidet utviklet videre. Det er i enda større grad utviklet et tettere samarbeid om den enkelte rusavhengige som har medført mer helhetlige tjenester i Oslo sentrum. Fokuset på å kontakte og etablere et samarbeid med bydelene eller andre kommuner tidlig i oppfølgingen av den enkelte, har økt, og det meldes oftere fra aktørene om tettere samarbeid med bydelene. Dette er en grunnleggende suksessfaktor, da det er bydelene (og andre kommuner) som utøver de lovpålagte tjenestene.

¹⁷ <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/143/Nasjonal-overdosestrategi-2014-2017-IS-0418.pdf>

I kunnskapsgrunnlaget for rusmelding Oslo kommune, anbefales det å styrke samarbeidet med bydelene, gjennom en felles forståelse for hverandres arbeidsmetoder og konkret samhandling om den enkelte bruker. Selv om det i større grad enn tidligere er etablert et samarbeid med bydelene, er det nødvendig å fokusere enda sterkere på dette fremover. Målet må være at den rusavhengige i størst mulig grad mottar helhetlige og langsiktige ordinære tjenester i bydel.

Velferdsetaten har arrangert årlige seminar for aktørene i sentrum. Seminarene har fungert som en møteplass der det har vært mulighet for å fordype seg i problemstillinger som har vært temaer i mandagsmøtene på Sentrum politistasjon foregående år. Dette har eksempelvis omhandlet undervisning om rus og traumer, psykiske lidelser som schizofreni og lavterskel substitusjonsbehandling. Seminarene har også inneholdt arbeid med status og fremdrift for sentrumsarbeidet.

10.2 Samlet innsats

Gode resultater i sentrumsarbeidet avhenger av et godt samarbeid mellom alle aktørene som operer med tjenester og tiltak rettet mot de aktuelle målgruppene i sentrumsområdene. Kommunen og de store frivillige organisasjonene har ansvaret for helse- og sosialfaglige tiltak og politiet for kontrolltiltakene. Det er særlig videreføring og utvikling av en samlet og godt samordnet innsats i regi av de nevnte aktørene som kan medføre måloppnåelse i sentrumsarbeidet. Den samlede innsatsen der politiet har en jevn tilstedeværelse i rusmiljøene, vil mest sannsynlig bidra til at antallet som er tilknyttet de åpne rusmiljøene i Oslo sentrum igjen reduseres (jf. nedgangen de første årene av sentrumsarbeidet, der politiet hadde en høyere tilstedeværelse). Det bør arbeides videre med at de virksomheter som er tilstede i sentrum har utfyllende og supplerende tjenester, for å unngå at flere har samme type tjenestetilbud til samme tid. I tillegg krever det gode alternativer til de åpne rusmiljøene, som eksempelvis desentraliserte aktiviseringstilbud og møteplasser.

I kunnskapsgrunnlaget for rusmelding Oslo kommune, er en av anbefalingene å bruke kommunens tilskuddsordning til frivillige og ideelle aktører som virkemiddel for å nå målene i sentrumsarbeidet. Kunnskapen og erfaringen med sentrumsarbeidet, støtter opp om denne anbefalingen.

Uteseksjonens sommertellingsrapport 2017 viser som tidligere nevnt, en økning i de åpne rusmiljøene de siste årene, særskilt Brugata/Storgata. Det kan være en risiko for at byen blir vant til et rusmiljø i dette området og det vil da kunne etablere seg som en omsetningsarena over tid. For å motvirke en slik etablering er det nødvendig med kontrolltiltak, samt mer desentraliserte tjenester. Ved en opphopning av hjelpetiltak i et avgrenset område, vil det være naturlig at det kan oppstå ansamlinger som preges av omsetning og bruk av illegale rusmidler.

En jevnlig og synlig tilstedeværelse av politi er den viktigste faktoren for å forhindre at rusmiljøet i Brugata/Storgata (og andre relevante områder i Oslo sentrum øst) får fotfeste. Det observeres mindre synlig politi i området nå enn tidligere, noe som sannsynligvis kan være en medvirkende årsak til økningen i rusmiljøet¹⁸. Politiet har pr. oktober 2017 valgt å endre turnusen for ansatte som arbeider inn mot de åpne rusmiljøene, noe som vil medføre en mer synlig tilstedeværelse fremover.

¹⁸ Informasjon fra mandagsmøtet på Sentrum politistasjon

Dette vil mest sannsynlig påvirke antallet som oppholder seg i områdene, samt forekomsten av kriminalitet, som eksempelvis omsetning av illegale rusmidler, vold og trusler om vold.

10.3 Utfyllende tjenester og desentralisering

I kunnskapsgrunnet for rusmelding Oslo kommune er tiltak rettet mot rusavhengige i sentrum kartlagt. Det fremkommer at en rekke av tiltakene tilbyr tilsvarende tjenester, har tilnærmet like åpningstider og er lokalisert innenfor et avgrenset geografisk område (Skippergata, Tollbugata, Storgata og Urtegata). Ut fra erfaringene i sentrumsarbeidet, er en opphopning av lavterskeltiltak i samme område en sentral faktor når rusmiljøene reetablerer seg. Rusmiljøet etablerte seg i Skippergata og kvadraturen etter Jernbanetorget (som også lå i umiddelbar nærhet til lavterskeltiltakene) og videre til Brugata/Storgata. I tillegg er det en rekke rusavhengige som oppholder seg utenfor og i nærheten av Fyrliset i Urtegata, spesielt på dagtid når tiltaket holder åpent.

En av strategiene i sentrumsarbeidet er å styrke aktiviseringstiltak (både jobberelaterte og fritidstilbud) i bydelene. Dette er et viktig sosialfaglig tiltak for å øke livskvaliteten for den enkelte rusavhengige og oppnå en reduksjon i åpne rusmiljø. Dette krever at det satses på desentralisering av tiltak, både kommunale tjenester og tiltak drevet av ideelle organisasjoner. Byrådet avsatte i budsjett 2016 12 mill. til sentrumsavlastende tiltak i bydelene for å støtte opp om sentrumsarbeidet. Midlene er fordelt på åtte prosjekter som blant annet omhandler bolig etter prinsipper fra «Housing First», væresteder med aktiviteter, kartlegging av behov for lavterskel møtesteder for rusavhengige, samt sysselsettingstiltak. Satsningen er videreført i 2017 og skal bidra til at den enkelte kan få tjenester og tilbud der han/hun bor.

For å få til en videre desentralisering av tilbud og tiltak, bør de ideelle organisasjonene oppmuntres til å etablere eller flytte sine tilbud til bydeler utenfor Oslo sentrum.

Ut fra brukerundersøkelsen ved Prindsen mottakssenter 2017 og informasjon fra Uteseksjonen er det en rekke personer som har tilhørighet i andre kommuner enn Oslo. Oslo kommune har i en årrekke tilbudt hjemreise med oppfølging til denne gruppen. Dette innebærer at kommunen betaler for hjemreise til hjemkommunen, samt følger opp med å sette brukeren i kontakt med lokalt hjelpeapparat for videre oppfølging. Bakgrunnen for tiltaket er at det er lokalt hjelpeapparat som i de fleste tilfeller er best kjent med brukeren, samt at det ofte er opprettet tjenester for den enkelte i deres hjemkommune. Det vurderes som hensiktsmessig å tilby hjemreise for at den enkelte skal motta tjenester der de bor. Det vil i det videre arbeidet fortsatt være et mål å hjelpe de det gjelder hjem.

10.4 Psykisk helse

En rekke rusavhengige i de åpne rusmiljøene i Oslo sentrum har også psykisk helseutfordringer. Denne problematikken har hyppig vært et tema i mandagsmøtene på Sentrum politistasjon. I arbeidet med denne gruppen er det nødvendig med samarbeid både med bydelen (evnt. annen kommune) og spesialisthelsetjenesten. Dette fordrer at den enkelte bruker opphever taushetsplikten, noe som kan være utfordrende å få til blant annet grunnet skepsis til hjelpeapparatet og den psykiske lidelsen i seg selv (eksempelvis psykose). Senest i det årlige seminaret i 2017 ble dette temaet fremholdt og aktørene fikk undervisning fra fagpersoner. I

desember 2017 arrangeres det en fagkonferanse som omhandler dette temaet, for å øke kompetansen til fagpersonene som har direkte kontakt med denne gruppen.

Temaet vil bli en del av det videre arbeidet, da det er nødvendig i større grad å nå denne gruppen for å tilby helhetlige tjenester.

10.5 Ansvarliggjøring

Det holdningsskapende arbeidet overfor brukerne med tanke på hvordan de opptrer og hva de foretar seg i det åpne rom, må videreføres. Til tross for sin vanskelige livssituasjon, har brukerne også et selvstendig ansvar for hvordan de oppfører seg når de oppholder seg i sentrum. Dette omhandler eksempelvis at den enkelte må sørge for å oppbevare brukerutstyr på en forsvarlig måte og oppfordring om å benytte seg av sprøyterommet. Videre må de som selger illegale rusmidler ansvarliggjøres spesielt med tanke på salg til unge under 18 år.

Et eksempel på godt arbeid med ansvarliggjøring, er samarbeidet mellom RIO og Prindsen mottakssenter. En ansatt fra RIO har jevnlig kontakt med brukere utenfor senteret og har samtaler om hvilket ansvar den enkelte har for å holde området trygt for alle som ferdes der. Dette er et tiltak som kan være ønskelig å videreføre.

Fremover vil sentrumsarbeidet i større grad gå i dialog med de som er involvert i kjøp, salg og bruk av illegale rusmidler i sentrum, der målet er at man sammen finner løsninger på utfordringene i rusmiljøene. Dette vil i første omgang omhandle området Brugata/Storgata.

10.6 Overdoseforebyggende arbeid

Helsedirektoratet har på oppdrag fra Stortinget utarbeidet en nasjonal overdosestrategi som, da den kom, gjaldt for perioden 2014 – 2017. Strategien er i statsbudsjettet 2018 foreslått forlenget. Det overdoseforebyggende arbeidet står sentralt også i Opptrappingsplanen for rusfeltet og i Kunnskapsgrunnlaget for en ny rusmelding i Oslo kommune. Velferdsetatens prosjektmedarbeider for overdosestrategien har et godt samarbeid med tiltakene i sentrum, spesielt knyttet til satsningsukene mot overdoser. Dette omhandler blant annet førstehjelpsopplæring for rusavhengige og opplæring og utdeling av Nalokson nesespray. Rapporten om overdoser (Prindsen mottakssenter) viser at det er en del unge voksne som opplever overdoser. Denne aldersgruppen viser seg å ha lite kunnskap om overdoseforebyggende arbeid og det skal derfor fokuseres særskilt på denne gruppen i det videre arbeidet. Bydelenes rolle i det overdoseforebyggende arbeidet vil også være sentral fremover.

10.7 Kompetansehevende tiltak

Det er enkelte temaer og problemstillinger som er gjentakende på mandagsmøtene ved Sentrum politistasjon fra de fleste aktørene. Dette gjelder som tidligere nevnt, personer som har problematikk både knyttet til bruk av illegale rusmidler og psykiske lidelser. Et annet eksempel er unge voksne (18-25 år) som ruser seg på illegale rusmidler. Det vil jevnlig komme opp problemstillinger der det er nødvendig med mer kompetanse og fagkunnskap. Ved gjentakende problemstillinger som meldes inn, vil det i det fremover arbeides med å arrangere fagdager for å øke kompetansen til ansatte som arbeider i direkte kontakt med målgruppen.

11.0 utfordringer

Handlingsplanen for sentrumsarbeidet omhandler mange temaer og fagområder. Den inneholder mål og strategier hvor ansvarlig tjeneste er andre enn aktørene i sentrumsarbeidet, som eksempelvis NAV sosial. Verken Velferdsetaten eller de andre deltagerne i arbeidet kan beslutte hva den ansvarlige tjenesten skal satse på eller utføre av tjenester. Velferdsetaten benytter de ulike foraene etaten deltar i til å fremme aktuelle temaer fra planen, som eksempelvis boliger til målgruppen og viktigheten av desentraliserte tjenester. Uavhengig av dette, vil det være viktig å presisere hvilke tjenester som har ansvaret for de enkelte strategiene og målene i sentrumsarbeidet. Dette vil gi mulighet for at aktørene i sentrum får et tydeligere mandat og arbeidsoppgaver.

For å oppnå en reduksjon i åpne rusmiljøer er det som tidligere nevnt, en rekke faktorer som spiller inn. Dette gjelder både helse- og sosialfaglige virkemidler og kontrolltiltak. Opprettholdelsen av innsatsen fra hvert tjenestested i både statlige og kommunale tjenester, ideelle organisasjoner og brukerorganisasjoner er nødvendig. En slik opprettholdelse fordrer forankring i alle tjenestene. Da sentrumsarbeidet har utviklet seg siden oppstart, anses det som hensiktsmessig å sammenstille de ulike tjenestenes videre satsningsområder i arbeidet med videre handlingsplan. De ulike aktørene vil bli involvert i arbeidet med den videre planen.

12.0 Vegene videre

Aktørene i sentrumssamarbeidet fortsetter arbeidet med å redusere de åpne rusmiljøene gjennom sosial- og helsefaglige virkemidler, og kontrolltiltak. Temaene som er beskrevet under punkt 10.0 har blitt arbeidet med de senere år, men vil også være fokusområder videre. En sentral suksessfaktor er langsiktig og målrettet arbeid. Det vil innen utgangen av 2017 bli utarbeidet en ny tiltaksplan, som bygger på målene og strategiene i den opprinnelige handlingsplanen for sentrumsarbeidet 2011-2015.